

Kuljettajiin kohdistuvien riskien hallinta maantiekuljetuksissa: hyviä käytäntöjä

Aivan kuten muillakin aloilla, myös tieliikennesektorilla on tärkeää kiinnittää huomiota työoloihin, jotta varmistetaan osaavan ja motivoituneen työvoiman saaminen. Jotkin alan piirteet tekevät riskinhallinnasta vaikeampaa kuin muilla aloilla. Riskejä kuitenkin voidaan hallita hyvin, kun otetaan huomioon käytännön toimintatavat alalla sekä kuljettajien henkilökohtaiset ominaisuudet ja työskentelytavat. Bilbao-virasto on julkaissut raportin kuljettajiin kohdistuvan riskinhallinnan tapaustutkimuksista maantiekuljetuksissa (1). Tapausesimerkeissä esitellään erilaisia aloitteita ja toimenpiteitä, joiden avulla pyritään suojelemaan kuljettajia.

Kuljettajat työskentelevät itsenäisesti eikä heillä ole kiinteää toimipaikkaa. He voivat olla itsenäisiä ammatinharjoittajia, ja usein heillä on pitkä kokemus kuljettajan työstä. Siksi heitä ei ole aina helppo tavoittaa, kuulla tai saada mukaan, eivätkä he aina suhtaudu myönteisesti muutoksiin. Tästä syystä kuljettajat täytyy ottaa läheisesti mukaan ratkaisujen toteutukseen – kuljettajat kehittävät ratkaisuja toisia kuljettajia varten osallistavien menetelmien avulla. Tällä tavoin voidaan ottaa huomioon heidän kokemuksensa ja saavuttaa heidän hyväksyntänsä. On myös tärkeää varata riittävästi aikaa muutoksista keskustelemiseen sekä niiden suunnitteluun, kokeiluun ja toteuttamiseen.

© iStock

Kuljettajien kokemusta voidaan myös hyödyntää ottamalla heidät puolestapuhujiksi, kouluttajiksi ja mentoreiksi.

Asiakkaat ja sidosryhmät on saatava mukaan riskien hallintaan. Toimituksiin osallistuvat eivät toimi yksin, vaan he ovat osa ketjua. Kuljettajien työnantajien voi olla vaikea varmistaa työntekijöidensä turvallisuus näiden työskennellessä asiakkaiden toimipaikoissa. Kilpailu kuljetusalalla on kovaa, eivätkä kuljetusyritykset mielellään aseta vaatimuksia asiakkailleen, jotka voivat olettaa väärin, ettei kuljettajan turvallisuus kuulu heidän vastuulle. Julkisen liikenteen kuljettajille matkustajat ovat osa riskiä – mutta myös osa ratkaisua. Muita osapuolia, jotka olisi saatava osallisiksi riskinhallintaan, voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- yritykset, joista tavarat haetaan ja joihin tavarat toimitetaan
- matkustajat ja koululaiset

- liikenneturvayhymät, liikenneministeriöt, poliisi ja oikeuslaitos jne.

Suuret yritykset pystyvät asettamaan työterveys- ja työturvallisuusvaatimuksia sopimustavarantoimittajilleen, mikä voi kannustaa pienyrityksiä noudattamaan näitä standardeja muidenkin asiakkaiden kanssa.

Työterveys- ja työturvallisuusratkaisujen, kuten turvallisempien ajotapojen noudattaminen, saattaa vaatia enemmän aikaa kuin ennen. Tämä on otettava huomioon sekä työn organisoinnissa että työaikaohjelmien suunnittelussa. Toisaalta ennakoiva ajotapa voi vähentää polttoaineen kulutusta, jolloin säästyy kustannuksia.

Koulutus, jatkokoulutus ja sovittujen työmenetelmien noudattamisen varmistaminen ovat hyvin tärkeitä kuljettajille, mutta ne täytyy toteuttaa organisaatiojärjestelmässä, jonka tarkoituksena ehkäistä riskejä. Myös johdon on sitouduttava tähän selvästi.

Aina kun muutoksia tehdään, on mietittävä niiden vaikutuksia työterveyteen ja -turvallisuuteen. Esimerkiksi ohjaamoiden tieto- ja viestintätekniikkaa voidaan käyttää myös kuljettajien turvallisuuden ja terveyden parantamiseen.

Työvoiman moninaisuus on otettava huomioon. On esimerkiksi mietittävä iäkkäämpien ja nuorempien työntekijöiden, naiskuljettajien ja ulkomaisten työntekijöiden tarpeita.

Keskeisiä päätelmiä:

- Kuljettajat ovat usein itsenäisiä ammatinharjoittajia, hyvin kokeneita ja tottuneita työskentelemään itsenäisesti. Tästä seuraa muun muassa seuraavia vaatimuksia:
  - on varmistettava, että lähestymistavat ovat käytännöllisiä mutta eivät holhoavia
  - on käytettävä kuljettajien suosimia paikkoja, esimerkiksi valtateiden varsilla olevia taukopaikkoja
  - on varmistettava, että neuvonta ja ratkaisut perustuvat kuljettajien kokemuksiin, esimerkiksi seuraavasti:
    - otetaan kuljettajat mukaan riskien hallintaan ja ratkaisujen kehittämiseen
    - käytetään kuljettajia puolestapuhujina, mentoreina jne.
    - varataan riittävästi aikaa ratkaisujen kehittämiseen ja muutosten toteuttamiseen.
- Asiakkaat ja sidosryhmät otetaan mukaan kehittämään ratkaisuja, joiden avulla voidaan hallita riskejä:
  - toimitusketju – tavarantoimittajat, tilat, joihin tavaroita toimitetaan jne.
  - matkustajat ja koululaiset
  - liikenneturvayhymät, liikenneministeriöt jne.
- Suuret yritykset pystyvät asettamaan työterveys- ja työturvallisuusvaatimuksia sopimustavarantoimittajilleen. Tämä puolestaan voi kannustaa pk-yrityksiä ottamaan käyttöön samat standardit muiden asiakkaidensa kanssa.

(1) European Agency for Safety and Health at Work (EU-OSHA), *Managing risks to drivers in road transport: good practice cases*, EU-OSHA.

- Kun ohjaamoissa otetaan käyttöön uutta tekniikkaa, sitä voidaan käyttää myös työterveys- ja työturvallisuustarkoituksiin, esimerkiksi kuljettajille tiedottamiseen ja toimitusaikataulujen parantamiseen.
- Työterveys- ja työturvallisuusratkaisut saattavat vaatia enemmän aikaa tehtävien toteuttamiseen, ja siksi
  - tämä on otettava huomioon työn organisoinnissa ja työaikojen suunnittelussa
  - myös asiakkaille täytyy kertoa tästä.
- Koulutuksen, esimerkiksi ennakoidun ajotavan koulutuksen, on oltava osa organisaation järjestelmää, jonka avulla ehkäistään riskejä ja johon johto selvästi sitoutuu.

Useissa matkustajien kuljetukseen liittyvissä tapaustutkimuksissa käsitellään kuljettajiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyä, koululaisten väkivaltainen käytös mukaan lukien. Väkivallasta voi aiheutua monia seurauksia, esimerkiksi stressiä ja fyysisiä vammoja henkilökunnalle, vaurioita linja-autoihin sekä onnettomuusriskin suurenemista. Katsottiin olevan tärkeää ottaa lapset mukaan ratkaisun kehittämiseen. Tapauksissa toteutettiin mm. seuraavia toimenpiteitä:

- kumppanuus koulujen, rikostentorjuntaohjelmien, poliisin ja liikenneviranomaisten kanssa
- lasten ottaminen mukaan esimerkiksi
  - nimittämällä väkivallan ehkäisyn vastuuhenkilö, joka vastaa kenttätöistä, esimerkiksi työstä koulujen kanssa
  - ongelmien ja ratkaisujen tunnistaminen lasten teatteriesitysten avulla
  - sopimalla linja-automatkailemisen käytössäänöistä; lapsetkin voivat "valvoa" järjestystä busseissa
  - kouluttamalla kuljettajia ja lapsia yhdessä yhteisymmärryksen löytämiseksi
- kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa koulu valvoo tapahtumia sekä koulussa että sen ulkopuolella
- väliintulosta vastuulliset henkilöt – avustajia, jotka työskentelevät lipuntarkastajien kanssa
- siviikkunoiden suojaaminen, matkustamosta erotetut kuljettajan kopit, valvontakamerat, seurantajärjestelmät ja radiolinkki nopeaa väliintuloa varten
- henkilöstölle häiriötapahtuman jälkeen lakisääteisesti tukea ja neuvontaa.

Tapaustutkimukset osoittavat, että riskejä voidaan hallita ja kuljettajien turvallisuutta voidaan parantaa tieliikenteessä useilla toimenpiteillä. Niiden avulla kuljetusyritykset voivat myös parantaa asiakkaiden ja matkustajien palvelua sekä säästää rahaa.

Esimerkkejä:

Saksalainen DocStop-hanke käynnistettiin **pitkiä matkoja ajavien ammattikuljettajien terveydenhoitopalveluiden** parantamiseksi. Valtateiden varsilla olevat levähdyspaikat toimivat DocStop-keskuksina, joiden lääkäriverkoston avulla kuljettajien on helppo kysyä neuvoa tien päällä ollessaan aiheuttamatta suuria viivästyksiä aikatauluihin.

Tanskassa Arla Foodsin johtajat kehittivät yhteistyössä kuljettajien kanssa ohjelman, jonka avulla kerätään **tietoja yli 500 eri lastauspaikan**

© David Tijero

työoloista. Tiedot on lisätty yhtiön IT-järjestelmään, josta kuljettajat saavat ne tulostaessaan päivittäisen reittinsä. Tiedot sisältävät myös asiakkaiden kanssa tehdyt sopimukset. Kuljettajien kannalta oli tärkeää, että toimissa otettiin huomioon erot lukutaidossa ja toimitusaikojen rajallisuus.

Tanskalainen Shell Transport vaatii **aliurakoitsijoitaan noudattamaan yhtiön laatu- ja turvallisuusvaatimuksia.** Niissä painotetaan erityisesti onnettomuuksista ja vammoista ilmoittamista, kuljettajien koulutusta ja opastusta sekä sitä, miten aliurakoitsijat voivat liittää turvallisuusnäkökohdat oman organisaationsa käytäntöihin. Ohjelman noudattamista valvotaan tarkasti.

Lontoon liikelaitos lupaa **naispuolisille linja-autonkuljettajille** mukautettuja työoloja rekrytoinnin ja työssä pysymisen parantamiseksi. Laitos tarjoaa naiskuljettajien tueksi muun muassa varikoilla toimivia naismentoreja, apua lastenhoitokustannuksissa sekä omat tilat naisille. Lisäksi on toteutettu toimenpiteitä ja kampanjoita väkivallan estämiseksi linja-autoissa. Henkilökunnalle ja kaikille esimiehille tarjottavassa koulutuksessa korostetaan nollatoleranssia syrjivälle käyttäytymiselle. Työtä jatketaan, muun muassa joustavien työaikojen osalta. Toisessa esimerkissä espanjalainen ammattiliitto CCOO laati selvityksen perusteella suositukset naiskuljettajien univormuista.

Ranskalainen kuljetusyritys Prevoxt otti käyttöön **nopeusrajoituksen** 80 km/h käyttämällä useita eri toimenpiteitä. Niiden ansiosta polttoaineen kulutus ja CO₂-päästöt vähenivät ja kuljettajien terveys ja turvallisuus paranivat. Kuljettajat saivat osansa kustannussäästöistä. Aloitetta edistetään autoihin kiinnitettävillä tarroilla.

Lisätietoja

Raportti on saatavilla kokonaisuudessaan englanninkielisenä viraston verkkosivustossa osoitteessa http://osha.europa.eu/en/publications/reports/managing-risks-drivers_TEWE11002ENN/view, josta sen voi ladata ilmaiseksi.

Tämä Fact Sheet -julkaisu on saatavilla kaikilla EU:n kielillä seuraavassa osoitteessa <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, ESPANJA
P. +34 944794360. Faksi +34 944794383
Sähköposti: information@osha.europa.eu

© Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto. Toisintaminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan. Printed in Belgium, 2011

